

УДК 73/77.01'06

ORCID 0000-0002-7764-1696

DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2019.5.201336>

СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНИХ ВИДІВ ПРОСТОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Олена Кайдановська

У статті розглянуто сучасні тенденції соціокультурної взаємодії публічного мистецтва із простором міста. Обґрунтовано необхідність інтегративних освітніх підходів у розвитку візуальної культури студентів та опануванні багатозначності мистецтва в урбанізованому світі. Охарактеризовано основні види художніх практик у міському оточенні, визначено соціальне та естетичне значення арт-об'єктів, актуальні тенденції дизайну архітектурного середовища. Зроблено висновок про те, що мистецтво інтегроване у соціальне життя, впливає на культурну ідентичність міста, визначає комфортність середовища. Широке різноманіття художніх практик у громадських просторах міста становить зміст категорії «публічне мистецтво», що поєднує естетичну, соціокультурну та духовну сфери. Переосмислення основних категорій художньої творчості у суспільному житті вимагає новітніх освітніх підходів у розвитку візуальної культури студентів та опануванні багатозначності мистецтва у міському просторі. Пропоновано застосовувати інтегративний підхід у цілісності композиційного сприйняття міського простору, синтезі аналітичних і чуттєвих факторів, розумінні актуальних соціальних та художніх тенденцій. Опанування можливостей сучасного просторового мистецтва передбачає розуміння його концептуальних засад, вивчення спільних принципів художньої мови та оригінальних дизайнерських прийомів створення арт-об'єктів у місті. Арт-об'єкти стають важливим елементом естетики архітектурного середовища міста, вони слугують візуальним акцентом, використовуються для інноваційних культурних, освітніх і суспільних проєктів. Інсталяцію визначено як новітній метод художньої композиції, яка використовує тривимірні об'єкти, призначені для зміни сприйняття простору людиною. Сучасний арт-простір характеризується інноваційною експериментальною спрямованістю, яка охоплює різні напрями мистецтва. Соціальний потенціал просторового публічного мистецтва полягає у забезпеченні естетичного та психологічного комфорту перебування людини у міському середовищі, візуальне підкреслення його унікальності, виховання культури комунікації з художніми об'єктами.

Ключові слова: мистецтво, візуальна культура, простір, міське середовище, арт-об'єкт.

Постановка проблеми. Глобалізація соціального життя, урбанізація міст впливають на розвиток мистецтва та його роль у житті людини, виникають новітні види та способи презентації художньої творчості. Від другої половини ХХ ст. міський простір активно взаємодіє з авангардними художніми формами, поширюється спектр видів та жанрів просторового мистецтва (архітектура, скульптура, живопис, графіка) у взаємодії з дизайнерськими методами моделювання екстер'єру та інтер'єру. Теперішній час все активніше пропонує експонувати витвори мистецтва у міському середовищі, не тільки як елементи дизайну, але й як вагомий складник інноваційних культурних, освітніх і суспільних проєктів.

Актуальною потребою соціального розвитку міста є вирішення задач естетизації міського простору, що висуває нові вимоги до якісної професійної підготовки фахівців архітектури, дизайну та мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові ресурси за проблемою сучасного мистецтва як важливого культурного феномену об'єднують філософські, соціальні, освітні, художньо-культурологічні аспекти. Осмислення візуальної культури та сприйняття (Р. Арнхейм, П. Вірільо, А. Геніс, В. Розін), її педагогічні смисли (З. Абрарова, С. Зорін, О. Єрмілова, В. Моляко) дозволили уточнити вимоги до естетичної організації міського простору та особливості індивідуальної візуальної грамотності фахівців.

Важливими для визначення тенденцій розвитку мистецтва у міському просторі постали теоретичні аспекти урбаністики та соціології міста (С. Аннунціата, А. Лейфесте, К. Лінч, Б. Стіфел, Ж. Субірос, В. Глазичев, А. Гутнов, Б. Посацький, В. Тимінський, Б. Шумилович), принципи дизайну міського середовища (В. Тімохін, Г. Мінервін, В. Ткачов, Н. Шебек, В. Шимко) та ландшафту (Д. Саймондс, В. Кучерявий), теорія архітектурної композиції (О. Іконніков, А. Коротковський, В. Кринський, О. Ремізова, О. Степанов), позиції концептуального мистецтва (В. Кордейро, Д. Кошут). Ознаками мистецтва постмодерну (Р. Вентури, М. Кюло, Л. Криє, А. Грюмбах) визначено емоційний, ірраціональний характер творів, протидію стереотипам.

Мистецтво в урбанізованому середовищі стало об'єктом вивчення закордонних дослідників (А. Асман, С. Догерті, К. Картьєр, М. Квон, М. Лінгер, Ш. Найт, Б. Тейлор, Д. Харлінг, Е. Харні), які розглянули історичний розвиток та найрізноманітніші напрямки функціонування мистецтва в міському просторі. Американська дослідниця М. Квон розглянула хронологію розвитку та еволюцію публічного мистецтва, його вплив на формування ідентичності міст. Взаємодію інсталяцій з архітектурним середовищем розглянуто з позицій теорії сучасного мистецтва Д. Х. Рейсс, К. Бішоп, М. Розенталь, Н. Олівейра, Н. Бурріо та огляду світової практики встановлення інсталяцій. Широко досліджено потенціал світлового мистецтва у міському просторі (В. Кьолер, Ю. Айзенберг, О. Кліщ, Р. Нарбоні, Л. Пейроло, Л. Швендінгер). Сучасним трендом світової практики є розвиток арт-простору (А. Девіс, К. Ньюарк, С. Маккуайр, К. Толлервей), креативних художніх та дизайн-проектів різного масштабу. Аналіз теоретичного матеріалу та світового досвіду арт-об'єктів дозволив інтегрувати соціальні та естетичні погляди, визначити основні понятійні орієнтири, уточнити термінологію та основні тенденції розвитку новітніх просторових видів та жанрів мистецтва.

Роль мистецтва у житті сучасного міста розглядають вітчизняні автори Д. Заєць, А. Єфімова, Н. Гончаренко, О. Івашко, В. Михальчук, Н. Мусієнко, О. Шило, М. Протас, О. Чепелик, Р. Шмага, І. Яцик. Пропоновано універсальний термін «художні практики» задля охоплення ширшого діапазону мистецьких феноменів у сучасному міському просторі. Актуальними для українських міст є: вулична скульптура, інсталяції, стріт-арт, мистецькі об'єкти, художні інтерактивні мультимедійні проекти у поєднанні з театралізованою дією (перформанс, флеш-моб тощо).

Педагогічний аспект проблеми полягає у інтеграції наукових основ підготовки фахівців творчих спеціальностей – принципів сучасної мистецької педагогіки (Л. Масол, Г. Падалка, М. Ростовцев, О. Рудницька, О. Шевнюк), напрацювань архітектурної педагогіки (Б. Бархін, Д. Мелодинський, О. Степанов, А. Чебикін, Н. Шаповал, В. Шимко, С. Шубович та ін.) та дизайн-освіти (О. Боднар, О. Бойчук, В. Прусак, М. Яковлєв), зокрема з позицій ознайомлення студентів із сучасними напрямками мистецтва.

Проблематика оцінки та аналізу можливостей мистецтва у вітчизняних урбаністичних просторах є відносно новою, тому вимагає ретельного теоретичного обґрунтування та систематизації науково-педагогічних знань щодо підготовки фахівців до професійної творчої діяльності в цій сфері.

Мета статті: окреслити соціально-освітню роль сучасних просторових видів мистецтва у підготовці фахівців творчих спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Сучасне мистецтво у міському просторі постає важливим елементом конструювання суспільного життя, набуття культурної ідентичності, складовою культурного брендингу сучасних міст. Візуальна культура міста значною мірою визначає якість суспільного життя, виконуючи соціальні функції комунікації, атрактивності, привабливості та комфорту міського простору у одночасному сприйнятті архітектури, дизайну середовища та мистецьких об'єктів. Тобто, мистецтво завжди інтегровано у суспільне життя міста у значному різноманітті художніх практик (Мальковская, 2008), це становить зміст сьогоденного *публічного мистецтва* (англ. *public art*), що поєднує естетичну, соціокультурну та духовну сфери, широко представляє мистецтво у громадських просторах міста (Єфімова, 2017; Чепелик, 2009), перетворюючи його на своєрідний художній проект з широкою аудиторією.

Це підтверджено світовим досвідом художніх практик у міському середовищі – від класичних зразків монументального мистецтва до різноманітних прикладів актуального мистецтва (англ. *contemporary art*) – починаючи від абстрактної скульптури і завершуючи провокативними арт-інтервенціями, «...які візуально та ідейно збагачують урбаністичні простори, сприяють формуванню їх культурної ідентичності та акумулюють в собі естетичний, соціокультурний і духовний зміст (Мальковская, 2008).

Трактуючи місто як соціально-просторову спільність – організований та оформлений простір, повний різноманіття соціальної активності, що розгортається у ході історичного часу ("Мурали – втілення символічної", 2016), відзначимо вагомість естетики візуальних характеристик простору. Сприйняття сучасних видів мистецтва співвіднесене з категорією візуальна культура (Шимко, 2009) щодо здатності до охоплення цілісності світу, створення уявлення про нього у його оцінці та рефлексії в зорових образах, виявлених в уміннях грамотного візуального прочитання твору та естетичної оцінки простору в цілому. Ці якості зумовлюють високий рівень загальної культури особистості у постійному розвитку емоційно-ціннісної сфери та накопиченні досвіду візуальної комунікації. Складність та багатовимірність просторових мистецтв потребує напруженої діяльності сприйняття у «розпізнаванні візуальних кодів та образів, умінні їх аналізувати, інтерпретувати, оцінювати, зіставляти, представляти, створювати на цій основі індивідуальні художні образи» (Мусієнко, 2006, с. 15), пошуку асоціативних зв'язків та отриманні емоційних рефлексій, метафор та образів.

Як комплексний підхід до візуального впорядкування та формування естетики міського середовища пропонується *дизайн-код* міста (Лефевр, 2010) у вигляді чітких правил формування комфортного простору для життя. Дизайн-код розглядається як спосіб культурної трансформації міста, згідно з його культурними, історичними та географічними особливостями.

Відносно специфіки архітектурного фаху, розроблено методики формування візуальної культури (Kwon, 2004) у розвитку здібностей цілісного сприйняття та розкриття культурологічного змісту візуального матеріалу. Вагомим є синтез аналітичних і чуттєвих факторів композиційного сприйняття світу відповідно до сутності художньої творчості: «... необхідно вчити законам перетворення зорового ряду, створеного сприйняттям даного поєднання архітектурних форм, у конкретні емоційно-чуттєві реакції. Тоді архітектурна творчість перейде в цілеспрямований пошук художнього змісту» (Kwon, 2004, р. 12).

Переосмислення основних категорій художньої творчості у суспільному житті вимагає новітніх освітніх підходів у опануванні студентами потенціалу мистецтва в міському просторі. Важливо усвідомлювати всі соціально вагомі позиції художньої творчості митця – економічні, екологічні та інші аспекти, вміти орієнтуватись у всіх можливих тенденціях і практиках експонування та засобах художнього формотворення та обирати оптимальне художньо-композиційне рішення відповідно до актуальної ситуації міського життя.

Виокремимо важливі методологічні позиції. По-перше, інтеграція художніх завдань становить загальну динаміку переходу навчальної діяльності студентів від базового рівня мистецької освіти до професійно спрямованої творчої практики. По-друге, синтетична природа архітектурної творчості у взаємозв'язку мистецтва, науки та техніки передусім спирається на інтегративне опанування естетичних закономірностей навколишнього світу в єдності образних та логічних аспектів художнього пізнання; по-третє, єдність художньої мови образотворчого мистецтва й архітектури лежить в основі апарату професійного спілкування та індивідуального методу розроблення архітектурних композицій.

Професійне становлення майбутнього архітектора уособлює процес поступового набуття фахових знань як всю сукупність дій студентів щодо опанування художнього досвіду людства, способів творчої продуктивної діяльності та законів композиційної гармонізації предметного середовища. Художнє пізнання в архітектурній сфері базується на специфічному способі аналізу, схематизації та перетворення дійсності, тобто здійснюється шляхом теоретичного мислення, яке оперує знаннями на рівні загального, особливого й одиничного, відображає внутрішній зміст предметів і явищ, відношення і зв'язки між ними, що відбувається у вигляді узагальнених понять.

Виокремлення таких концентрованих форм представлення одиниць художніх знань щодо публічного просторового мистецтва допоможе перевести навчання на наукову основу, інтегрувати спільні категорії на засадах тотожності композиційних принципів у архітектурі та всіх інших видах мистецтва. Окреслені знання відображають діяльну природу творчого процесу, слугують способом розумових та практичних дій суб'єкта, що зумовлюють отримання естетичного результату, а також організують сприймання й оцінювання різноманітних мистецьких явищ, спрямовують на власне творче моделювання естетики міського простору.

Беручи до уваги, що однією з найбільш вагомих мистецьких тенденцій останніх років є розповсюдження та інституціоналізація групової та соціально орієнтованої творчості, яка базується на безпосередньому залученні людей, груп та співтовариств до художніх процесів (Harding, 2005), розглянемо досвід художніх практик у міському просторі та виділимо важливі напрямки теоретичного та практичного аналізу.

Узагальненим поняттям стосовно новітніх мистецьких просторових форм у міському середовищі є *арт-об'єкт*, що існує зазвичай поза межами функціонального дизайну, діє як візуальний акцент та передбачає емоційну рефлексію глядача. Пластичні, колірні, фактурно-текстурні ознаки арт-об'єкту визначають його точку розташування у конкретній місцевості у резонансі або протиставленні до оточення. Вписаний у певну містобудівну ситуацію арт-об'єкт постає значимим елементом дизайну середовища, де однаково вагомими є функціональність та естетика ("Дизайн-код"). Арт-об'єкт завжди є смисловим акцентом, домінує у навколишньому просторі. Він може бути і функціональним, поєднуючи ознаки твору мистецтва та корисного елемента простору, слугуючи, наприклад, вуличними меблями, дитячим атракціоном, джерелом освітлення, резервуаром для води, носієм інформації тощо. Найбільш звичні арт-об'єкти в міських зелених та рекреаційних зонах, на великих площах і відкритих просторах перед архітектурними спорудами.

Специфічним є формування цілісного *арт-простору* – особливого художнього креативного середовища, створеного засобами архітектури та дизайну, що діє як загальнодоступна територія для творчої комунікації та створення спільноти осіб, об'єднаних певними ідеями. Арт-простір створює умови для вільного самовираження у сучасних функціональних формах творчої взаємодії людей – івент-майданчики, зони коворкінгу, арт-центри, арт-кластери, хаби тощо. Дизайн простору визначається основною функцією арт-середовища, враховує динаміку та графік руху відвідувачів.

Сучасні технологічні можливості збагачують дизайнерські рішення. *Світловий дизайн* середовища має широкий спектр художньої виразності як у трансформації існуючого міського простору, так і у створенні нових арт-об'єктів різноманітних форм: 3D голограми; люмінографія та фрізлайт; світлові скульптури; шоу та фестивалі. Використовуються технології керованого світла, світлової проекції, лазерні, LED-прилади та неонові лампи. Популярними є світлові інсталяції, у тому числі комбіновані з рухом, музикою та віртуальним моделюванням. Значні можливості композиційно-образного впливу світлового дизайну на середовище – динамізація сприйняття простору, підвищення інформативності візуальних комунікацій, оптичні просторові трансформації, мультимедійні ефекти, світлова аплікативність фасадів будівель тощо. Трансляція динамічних та статичних відеозображень на фасадах може повністю змінювати вигляд будівлі – візуально додавати або видаляти елементи декору, коригувати форму, змінювати колір поверхні та архітектурний стиль.

Активне сполучення світлодизайну з громадськими просторами міста дозволяє проектувати «сценографію» суспільного життя. Світло слугує об'єднуючим елементом взаємодії різних сфер – штучного та природного світу, технологій та міжлюдської комунікації. Моделювання міського середовища за сценарно-тематичним методом світлового дизайну сприяє атрактивності простору, збагачує його образність і семантику, підкреслює композиційні характеристики архітектури та ландшафту, збільшує емоційність сприйняття.

Новітнім методом художньої просторової композиції є *інсталяція* (англ. *installation*) яка використовує різноманітні тривимірні елементи та об'єкти з метою трансформації як самого простору, так і його сприйняття глядачем. Інсталяція завжди створює оригінальну експозицію контексту, оскільки її практично неможливо скопіювати та відтворити, її особливістю є можливість аранжування індивідуальної перцепції кожного, вільне моделювання рефлексій та смислів (“Дизайн-код”; Єфімова, 2017). Цей пластичний жанр має власну енергетику, сприяє створенню особливої атмосфери, відповідної швидким ритмам міського життя.

Сучасний дизайн та інсталяції у міському ландшафті становлять художній напрям *ленд-арт* (англ. *landart*), де природний простір постає не лише естетичним фоном для твору, але й повноцінним художнім об'єктом, що стимулює діалог між людиною і природою. Ленд-арт завжди діє як експериментальна площадка динамічного ландшафтного дизайну, що формує нові тенденції – геопластичну трансформацію ландшафту, зміну контексту середовища. Візуально твори групуються як умовно-асоціативні та геометричні об'єкти, використовуються оригінальні прийоми візуальної деформації природного простору, гри сонячного світла, багаторазового повторення подібних форм тощо.

Доцільно розглянути актуальні методи збільшення соціокультурної значимості та естетизації простору засобами художнього оформлення архітектурних об'єктів. Перетворення елементів міського простору на художній твір створює оригінальні образи, знижує візуальне та психоемоційне напруження, підвищує привабливість забудови. *Стріт-арт* (англ. *street art*), тимчасовий вуличний дизайн, постійно оновлює свої методи та художню мову. Саме цей вид просторового мистецтва є найбільш соціально конфліктним, твори стріт-арту викликають протилежні емоційні оцінки мешканців міста, що ставить питання про етичні межі прийнятної творчості у публічному просторі.

Важливими позитивними функціями *муралів* на фасадах будинків (Розин, 1996) є: створення просторових орієнтирів та нових практик взаємодії із простором, конструювання власного мета-простору зі зміною традиційної диспозиції, маркування та символічне забарвлення простору. Отже, мурали здатні створити новий образ місця, зробити будівлі більш дружніми для візуального сприйняття, ближчими до людського масштабу, що однак потребує ретельного узгодження з існуючими елементами міської тканини та суспільною думкою.

Техніка *графімі* (від італ. *grafficare* – дряпати), цікава своїм соціально-філософським змістом як художня реакція на агресивні форми урбанізованого середовища, позбавлені будь-якого семантичного значення (промислові та деградовані території та об'єкти). Графіті є особливою мовою субкультури, каналом візуальної комунікації, способом самовираження, що надає середовищу свої символи, знаки. Професійні зображення завжди авторські, оригінальні, можуть являти собою доволі складну сюжетну або шрифтову композицію. Однак, цей самий термін описує і вандалізм на вулицях міста, що також певною мірою відбиває соціальні проблеми.

На основі аналізу теорії та практики сучасного дизайну міського середовища виділимо значний соціальний потенціал просторового мистецтва:

- забезпечення психологічного комфорту особистості у створюваному емоційно насиченому та різноманітному просторі, що сприятиме зняттю візуального та психоемоційного напруження мешканців;
- формування співмасштабних людині міських просторів за активною роллю містобудівного партеру, який стає основним засобом поєднання людини з архітектурою міста;
- створення унікального колориту та атмосфери міського середовища на відміну від уніфікованого планування території;
- проектування багатofункційного інтерактивного середовища, в якому мешканці матимуть змогу взаємодіяти з арт-об'єктами.

У навчальному процесі доцільно вивчати світовий досвід встановлення різноманітних арт-об'єктів та застосовувати практику моделювання інсталяцій в інтер'єрі та екстер'єрі, що розвиватиме креативність студентів та збільшуватиме зацікавленість майбутньою професією. Важливо уточнити термінологію просторових мистецтв у відповідності до англomовних наукових позицій, з можливістю пошуку відповідних українських назв.

Ознайомлення зі сучасними художніми тенденціями дизайну середовища розширює коло уявлень студентів про можливості формування нової естетики міста, мотивує до пошуку шляхів синтезу мистецтв, навчає основних принципів розроблення художніх композицій відповідно до різних типів міського простору та ландшафту. Розуміння смислу та значення включення мистецьких елементів у міське середовище, знання методів і принципів взаємодії арт-об'єктів із загальною композицією простору є вагомим умовою успішної професійної діяльності архітекторів, дизайнерів, художників у створенні естетичного та комфортного простору життя та спілкування.

Висновки. У сучасному світі мистецтво інтегроване у соціальне життя, впливає на культурну ідентичність міста, визначає комфортність середовища. Широке різноманіття художніх практик у громадських просторах міста становить зміст категорії «публічне мистецтво», що поєднує естетичну, соціокультурну та духовну сфери.

Переосмислення основних категорій художньої творчості у суспільному житті вимагає новітніх освітніх підходів у розвитку візуальної культури студентів та опануванні багатозначності мистецтва у міському просторі. Пропоновано застосовувати інтегративний підхід у цілісності композиційного сприйняття міського простору, синтезі аналітичних і чуттєвих факторів, розумінні актуальних соціальних та художніх тенденцій. Опанування можливостей сучасного просторового мистецтва передбачає розуміння його концептуальних засад, вивчення спільних принципів художньої мови та оригінальних дизайнерських прийомів створення арт-об'єктів у місті.

Арт-об'єкти стають важливим елементом естетики архітектурного середовища міста, вони слугують візуальним акцентом, використовуються для інноваційних культурних, освітніх і суспільних проєктів. Інсталяцію визначено як новітній метод художньої композиції,

яка використовує тривимірні об'єкти, призначені для зміни сприйняття простору людиною. Сучасний арт-простір характеризується інноваційною експериментальною спрямованістю, яка охоплює різні напрями мистецтва.

Соціальний потенціал просторового публічного мистецтва полягає у забезпеченні естетичного та психологічного комфорту перебування людини у міському середовищі, візуальне підкреслення його унікальності, виховання культури комунікації з художніми об'єктами.

ЛІТЕРАТУРА

- Дизайн-код, як спосіб культурної трансформації міста. Стратегічний бриф. Програма ЄС Східного партнерства "Культура і Креативність"*. Взято з <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/policy-brief-16>
- Єфімова, А. В. (2017). *Художні практики в урбаністичних просторах кінця XX – початку XXI століття (досвід Західної України)*. (Автореф. дис. канд. мистецтвознавства). Львівська національна академія мистецтв, Львів.
- Левфевр, А. (2010). *Социальное пространство*. Взято из <http://magazines.russ.ru/nz/2010/2/le1.html>.
- Мальковская, И. А. (2008). *Визуальная культура: проблема самоидентичности. Гуманитарные науки: теория и методология*, 4, 45-49. Взято из <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-kultura-problema-samoidentichnosti>
- Мурали – втілення символічної влади для зміни образу міста. (2016). *Mistosite*. Взято з <https://mistosite.org.ua/uk/articles/muraly-vt%D1%96lennya-symvol%D1%96chnoyi-vlady-dlya-zm%D1%96ny-obrazu-m%D1%96sta>
- Мусієнко, Н. (2010). *Public Art у просторі сучасного міста. Київська практика. Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*, 7, 136-139. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2010_7_14
- Розин, В. М. (1996). *Визуальная культура и восприятие: как человек видит и воспринимает мир*. Москва: Наука.
- Чепелик, О. В. (2009). *Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або мультимедійна утопія*. Київ: Хімджест.
- Шимко, В. Т. (2009). *Архитектурно-дизайнерское проектирование: основы теории (средовой подход)*. Москва: Архитектура.
- Harding, D. (2005). *Public art – contentious term and contested practice*. Retrieved from <http://www.davidharding.net/article07/article0701.php>
- Kwon, M. (2004). *One Place After Another: Site-specific Art and Locational Identity*. London: MIT Press.

REFERENCES

- Chepelyk, O. V. (2009). *Vzaiemodiia arkhitekturnykh prostoriv, suchasnoho mystetstva ta novitnikh tekhnolohii, abo multymediina utopia [Interaction between architectural spaces, contemporary art and the latest technologies, or multimedia utopia]*. Kyiv: Khimdzhest [in Ukrainian].
- Dyzain-kod, yak sposib kulturnoi transformatsii mista. Stratehichnyi brif. Prohrama YeS Skhidnoho partnerstva "Kultura i Kreatyvni"* [Design code as a way of cultural transformation of the city. Strategic brief. EU Eastern Partnership Program Culture and Creativity]. Retrieved from <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/policy-brief-16> [in Ukrainian].
- Harding, D. (2005). *Public art – contentious term and contested practice*. Retrieved from <http://www.davidharding.net/article07/article0701.php>
- Kwon, M. (2004). *One Place After Another: Site-specific Art and Locational Identity*. London: MIT Press.
- Lefevr, A. (2010). *Sotcialnoe prostranstvo [Social space]*. Retrieved from <http://magazines.russ.ru/nz/2010/2/le1.html>. [in Russian].
- Malkovskaia, I. A. (2008). *Vizualnaia kultura: problema samoidentichnosti [Visual culture: the problem of identity]. Gumanitarnye nauki: teoriia i metodologii [The humanities: theory and methodology]*, 4, 45-49. Retrieved from <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-kultura-problema-samoidentichnosti> [in Russian].
- Muraly – vtillennia symbolichnoi vlady dlia zminy obrazu mista [Murals – the embodiment of symbolic power to change the image of the city]. (2016). *Mistosite*. Retrieved from <https://mistosite.org.ua/uk/articles/muraly-vt%D1%96lennya-symvol%D1%96chnoyi-vlady-dlya-zm%D1%96ny-obrazu-m%D1%96sta> [in Ukrainian].
- Musiienko, N. (2010). *Public Art u prostori suchasnoho mista. Kyivska praktyka [Public Art in the space of a modern city. Kyiv practice]. Suchasni problemy doslidzhennia, restavratsii ta zberezhenia kulturnoi spadshchyni [Contemporary problems of research, restoration and preservation of cultural heritage]*, 7, 136-139. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2010_7_14 [in Ukrainian].
- Rozin, V. M. (1996). *Vizualnaia kultura i vospriatie: kak chelovek vidit i vospriimaet mir [Visual culture and perception: how a person sees and perceives the world]*. Moskva: Nauka [in Russian].
- Shimko, V. T. (2009). *Arkhitekturno-dizainerskoe proektirovanie: osnovy teorii (sredovoi podkhod) [Architectural designing: the basics of theory (environment approach)]*. Moskva: Arkhitektura [in Russian].

Yefimova, A. V. (2017). *Khudozhni praktyky v urbanistychnykh prostorakh kintsia XX – pochatku XXI stolittia (dosvid Zakhidnoi Ukrainy) [Artistic practices in urban spaces of the late XX - early XXI centuries (Western Ukraine experience)]*. (Extended abstract of PhD dissertation). Lvivska natsionalna akademiia mystetstv, Lviv [in Ukrainian].

OLENA KAIDANOVSKA

RETHINKING AND PEDAGOGICAL POTENTIAL OF MODERN KINDS OF SPATIAL ART

The article deals with contemporary tendencies of sociocultural interaction of public art with the city space. The necessity of integrative educational approaches to the development of students' visual culture and mastering the multivalence of art in the urban world is grounded. The main types of artistic practices in the urban environment are described, the social and aesthetic significance of art objects and the current tendencies of the design of architectural environment are determined. It is concluded that art is integrated into social life, influences the cultural identity of city, and determines the comfort of environment. The wide variety of artistic practices in the public city spaces is the content of the category "public art", which combines aesthetic, socio-cultural and spiritual spheres. Rethinking the main categories of artistic creativity in public life requires the latest educational approaches to the development of students' visual culture and mastering the multivalence of art in urban space. It is proposed to apply the integrative approach to the integrity of compositional perception of urban space, synthesis of analytical and sensual factors, understanding of current social and artistic tendencies.

Mastering the possibilities of contemporary spatial art involves understanding of its conceptual principles, learning the common principles of artistic language and original design techniques of creating art city objects. Art objects are an important element of the aesthetics of the city's architectural environment, they serve as a visual focus, are used for innovative cultural, educational and public projects. The installation is defined as the newest method of artistic composition, which uses three-dimensional objects designed to change the perception of space by humans. Contemporary art space is characterized by innovative experimental orientation that includes different areas of art.

The social potential of spatial public art lies in providing the aesthetic and psychological comfort of being in urban environment, visual emphasizing its uniqueness, and developing a culture of communication with artistic objects.

Keywords: art, visual culture, space, urban environment, art object.

Надійшла до редакції 6.06.2019 р.